

VÄLISPOLIITKA PROGRAMM 2021-2024

Sisukord

1. Programmi esileht.....	1
2. Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve	2
2.1 Programmi eesmärk.....	2
2.2 Programmi mõõdikud.....	2
2.3 Programmi eelarve.....	2
3 Olukorra lühianalüüs	3
3.1 Valdkonda mõjutavad tulevikusuundumused.....	3
3.2 Olukorra kaardistus	3
3.3 Hinnang seniste tegevuste tulemuslikkusele	4
4.1 MEEDE 1: Rahvusvaheliste suhete stabiilsus ja julgeolek	5
4.1.1 Programmi 1. tegevus: Eesti huvide kaitsmine ja edendamine rahvusvahelistes organisatsioonides, julgeoleku tagamine.....	6
4.1.2 Programmi 2. tegevus: Välispoliitika ja välissuhtluse suurem sidusus	9
4.2 MEEDE 2: Ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine ning turismi toetamine	11
4.2.1 Programmi 3. tegevus: Eksporditegevuse ja otseinvesteeringute soodustamine ning kaubandustõkete vähendamine välisriikides.....	12
4.2.2 Programmi 4. tegevus: Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine.....	13
4.3 MEEDE 3: Eestlaskond võõrsil.....	16
4.3.1 Programmi 5. tegevus: Eestlaskonna toetamine ja kaasamine võõrsil	17
5. Programmi juhtimiskorraldus	18

1. Programmi esileht

Tulemusvaldkond	VÄLISPOLIITIKA
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade, Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse kindlustatus rahvusvahelistes suhetes; heaolu kasv Eestis ning eestlaskonna huvide kaitse võõrsil; Eesti kasvav panus üleilmsele kestlikule arengusse.
Valdkonna arengukava	Välispoliitika arengukava 2030
Programmi nimi	VÄLISPOLIITIKA
Programmi eesmärk	Eesti inimeste ja riigi julgeolek ning heaolu kasvab
Programmi periood	4 aastat (2021-2024)
Peavastutaja	Välisministeerium koos Eesti Vabariigi välisesindustega
Koostööpartnerid	HTM, JUM, KAM, KEM, KUM, MEM, MKM, RM, SIM, SOM, Riigikantselei
Sisu lühikokkuvõte	<p>Välispoliitika programm on suunatud sellele, et Eesti huvid on edendatud läbi välispoliitika ning välissuhtluse. Programm on koostatud välispoliitika arengukava 2030 alusel ning selle rakendamiseks. Tagatud on kooskõla seotud valdkondlike arengukavadega. Programm on kooskõlas Eesti 2035 protsessis kaardistatud tulevikutrendide, arenguvajaduste, eesmärkide ja tegevustega.</p> <p>Välispoliitika programmi moodustavad kolm omavahel tihedalt seotud meedet:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rahvusvaheliste suhete stabiilsus ja julgeoleku tagamine; 2. Ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine ning turismi toetamine; 3. Tõhusamad teenused eestlaskonnale võõrsil ning nende tihedam side Eestiga. <p>Programmiga soovitakse mõjutada järgmiseid valdkonna põhinäitajaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Regionaalne julgeolek on tagatud. - Eesti huvid välispoliitikas ja välissuhtluses on kaitstud. - Eesti maine ja mõjukuse kasv. - Eesti ekspordipotentsiaali realiseerimine. - Eesti stabiilse ja soodsa ärikeskkonna mõju võimendamine ja taasloomine. - Konsulaarteenuste suurenenud kliendisõbralikkus ja kulutõhusus. - Võõrsil elava eestlaskonna suurem kaasatus

2. Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve

2.1 Programmi eesmärk

Eesti inimeste ja riigi julgeolek ja heaolu kasvab.

2.2 Programmi mõõdikud

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Regionaalne julgeolek (AK) <i>Allikas: Välisministeerium (eksperthinnang alakriteeriumide alusel)</i>	stabiilne (2018)	stabiilne	stabiilne	stabiilne	stabiilne
Eesti inimeste toetus ELile (AK) ¹ <i>Allikas: Eurobaromeeter</i>	74% (2019)	>= 74%	>= 74%	>= 74%	>= 74%
Eesti inimeste toetus NATOle (AK) <i>Allikas: Kaitseministeerium</i>	74% (2019, sügis)	>= 74%	>= 74%	>= 74%	>= 74%
Küberjulgeoleku indeks (positsioon edetabelis) (AK) ² <i>Allikas: NCSI</i>	3. koht (2020, mai)	2.koht	2. koht	1. koht	1. koht
Tööjõutootlikkus ELi keskmisest (AK) ³ <i>Allikas: Eurostat</i>	79% (2019)	83%	85%	87%	88%
Eesti esindatus maailmas ja teenuste kättesaadavus välisriikides (AK) ⁴ <i>Allikas: Välisministeerium (kombineeritud mõõdik)</i>	64% (2019)	77%	78%	80%	89%
Konsulaarteenuste kliendisõbralikkus ja vastavus digiriigi mainele (AK) <i>Allikas: Välisministeerium (kombineeritud mõõdik)</i>	44% (2019)	54%	61%	69% ⁵	72%
Riigi rahvusvaheline seotus (üldpositsioon/politiiline seotus) (AK) <i>Allikas: KOF (ETH Zürich)</i>	18/54 (2019)	<= 18/54	<= 18/54	<= 18/54	<= 18/54
Valdkonnajuhi iga-aastane hinnang väliseesti kogukonna aktiivsele kaasamisele <i>Allikas: Välisministeerium</i>	mõõdikut rakendatakse 2020. a	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud

Märkus: tähisega AK on välja toodud arengukava mõõdikud.

2.3 Programmi eelarve

	2021	2022	2023	2024
Välispoliitika programm kokku				

¹ Võrrelduna Välispoliitika programmiga 2020-2023 on andmeallika vahetusest tingutuna muudetud 2021-2023 seatud sihttasemeid. Varasemalt seatud sihid põhinesid Riigikantselei tellitud uuringul *Elanikkonna teadlikkus ja suhtumine Euroopa Liidu küsimustes* (2017), milles toetus Euroopa Liidule oli 79%, mida oli sihiks hoida ja võimalusel parendada. Samal põhimõttel on lähtuvalt arengukavast *Eurobaromeetri* poolt 2019. a kohta avaldatud näitaja suhtes seatud uued eesmärgid aastatele 2021-2024. Riigikantselei ja *Eurobaromeetri* läbiviidud uuringud ei ole üks-üheselt võrreldavad, kuna toetust Euroopa Liidule on hinnatud erinevas sõnastuses väite ja skaalaga.

² NCSI uuendab mõõdikut jooksvalt, sh uuendatakse riikide reastust koheselt, kui ilmneb uut, relevantset informatsiooni riikide küberjulgeoleku võimekusest.

³ Korrigeeritud mõõdiku algtaset vastavalt viimasele teadaolevale *Eurostat*'i avaldatud näitajale (vs varasemalt kajastatud 80%). *Eurostat* korrigeerib riikide tööjõutootlikkust ELi keskmisest iseloomustavat paneelandsmete kogu jooksvalt.

⁴ Mõõdikut uuendatakse jooksvalt ning selle sihttasemed ja seatud eesmärkide saavutamine sõltuvad eelarveotsustest.

⁵ Võrreldes arengukavaga on tõstetud mõõdiku ambitsioonikust. Lähtealus korraline mõõdikute sihttasemete uuendamine.

Tulud (mln, €)	5,369	7,414	7,442	7,442
Kulud (mln, €)	72,473	70,313	70,525	70,515
Investeeringud (mln, €)	6,354	3,054	3,054	3,054
Finantseerimistehingud (mln, €)	0,020	0,020	0,020	0,020
Meede: Rahvusvaheliste suhete stabiilsus ja julgeolek				
Tulud (mln, €)	0,069	0,069	0,069	0,069
Kulud (mln, €)	46,018	44,967	45,103	45,070
Investeeringud (mln, €)	4,940	2,374	2,374	2,374
Finantseerimistehingud (mln, €)	0,016	0,016	0,016	0,016
Meede: Ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine				
Tulud (mln, €)	5,293	7,338	7,366	7,366
Kulud (mln, €)	18,438	17,926	17,405	17,423
Investeeringud (mln, €)	0,925	0,444	0,444	0,444
Finantseerimistehingud (mln, €)	0,003	0,003	0,003	0,003
Meede: Eestlaskond võõrsil				
Tulud (mln, €)	0,007	0,007	0,007	0,007
Kulud (mln, €)	8,017	7,420	8,017	8,022
Investeeringud (mln, €)	0,489	0,235	0,235	0,235
Finantseerimistehingud (mln, €)	0,002	0,002	0,002	0,002

3 Olukorra lühianalüüs

3.1 Valdkonda mõjutavad tulevikusuundumused

Välispoliitika valdkonna kaardistamisel ning tegevuste kavandamisel on arvesse võetud välispoliitika arengukava 2030 ja Eesti 2035 protsessis analüüsitud tulevikusuundumusi:

- vastuseis euroopalikule väärtusruumile on suurenemas;
- pinged rahvusvahelistes suhetes kasvavad (üleilmastumise mõjud, muutuva iseloomuga konfliktid, jõu kasutamine, radikaliseerumine, terrorism, majanduslik ebavõrdsus ja ebaseaduslik ränne);
- majanduse, innovatsiooni, tehnoloogia, tööstuse jõujooned maailmas on muutumas, esile tõusevad uued piirkonnad;
- läänemaailma rahvastik väheneb ja vananeb, suureneb ränne ning töökohtade mobiilsus;
- globaalne rahvastiku juurdekasv, tarbimise kasv ja piiratud loodusressursside suurem kasutus ning kliimamuutused seavad surve alla keskkonna;
- tehnoloogia areng ja innovatsioon. Uute tehnoloogiate ja digitaliseerumise osakaal majanduses suureneb.

3.2 Olukorra kaardistus

Eesti välispoliitika ülesanne on kodanike ning riigi julgeoleku ja heaolu kindlustamine ning huvide kaitsmine rahvusvahelistes suhetes.⁶ Välispoliitika kaudu edendame Eesti julgeolekut, majanduslikke huve, suurendame Eesti tuntust ja head mainet, sh äri- ja investeeringute sihtkohana, tutvustame ja arendame Eesti kultuuri, loome paremaid võimalusi haridus- ja teaduskoostööks ning välismissioonide globaalsesse julgeolekusse ja kestlikku arengusse.

Julgeolek ja liitlassuhted

Nii nagu Eesti välispoliitika mõjutab ümbritsevat keskkonda, nii mõjutab Eesti välispoliitikat meid ümbritsev rahvusvaheline keskkond, sh riikide ja teiste välispoliitikas osalejate tegevus ning rahvusvahelised väljakutsed. Julgeolekuolukord pingestub jätkuvalt ja reeglitel põhinev rahvusvaheliste suhete süsteem nõrgeneb. **Vabadusel, demokraatial, turumajandusel, õigusriigil ja inimõiguste austamisel põhineva väärtusruumi üleilmne mõju on vähenemas ja vastukaal sellele suurenemas.** Euroopaliku väärtusruumi üleilmne mõju kahaneb. Globaalne julgeolekukeskkond on pingestunud ja konfliktide hulk, sh Euroopas ja selle vahetus naabruses, ei ole vähenenud. Ohupilt on viimastel kümnenditel muutunud keerulisemaks ja ohuallikad

⁶ Välispoliitikat ja välissuhtlemist korraldatakse vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele, Vabariigi Valitsuse seadusele, välissuhtlemisseadusele jt asjakohastele õigusaktidele.

mitmekesisemaks. Esile on kerkinud asümmeetrilised ohud, mis ei tunne riigipiire ja mille allikad on raskesti tuvastatavad, kuid mille mõju julgeolekule on samaväärne kui traditsioonilistel julgeolekuohtudel.

Eesti välis-, majandus- ja julgeolekupoliitika sõltub meie tihedast koostööst ja headest suhetest liitlastega, nii rahvusvahelistes organisatsioonides, regionaalses koostöös kui ka kahepoolsetes suhetes. Eesti iseseisev kaitsevõime ei hakka kunagi olema selline, et ta suudaks pikka aega vastu seista ülekaalukate jõududega agressorile. **Eesti julgeoleku tagatiseks on lisaks esmasele iseseisvale kaitsevõimele ka liikmelisus Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonis (NATO) ja Euroopa Liidus (EL) ning tihe koostöö liitlaste ja teiste rahvusvaheliste partneritega. Välisteenistus, edendades koostööd liitlastega nii kahepoolset kui ka NATOs, ELis ja teistes rahvusvahelistes organisatsioonides omab kaalukat rolli Eesti julgeoleku ja suveräänsuse tagamisel.**

Euroopa Liidu liikmesriikide vaheline solidaarsus on sattunud surve alla. Viimastel aastatel oleme olnud tunnistajaks ebakõlade tekkimisele atlandiülestes suhetes, mis omavad negatiivset mõju seni valitsenud põhimõttelisele üksmeelele välis- ja julgeolekupoliitilistes küsimustes. Euroopa julgeolekule avaldab mõju ka ebaseaduslik ränne, mida omakorda võimendab rahvusvahelise koostöö ning konfliktilahenduse aeglus ja vähene tõhusus.

Reeglitepõhine maailma majanduskord

Aktiivne rahvusvaheline koostöö on oluline Eestile soodsa majanduskeskkonna loomisel, sest maailma reeglitepõhine kaubanduskord rajaneb Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) lepingutel. Lisaks on Eesti ettevõtjatele välisturgudel abi regionaalsetest majandus- ja kaubanduskoostöö lepingutest (sh EL) ja Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioonis (OECD) kokku lepitud reeglitest. **Üha enam seavad maailmakaubanduses olulised riigid kahtluse alla WTO lepingute põhimõtteid ja rakendatakse protektsionistlikke meetmeid, millel on selge negatiivne mõju maailma majandusele, või kasutatakse kaubanduspoliitikat otseselt laiemate geostrateegiliste eesmärkide saavutamise vahendina, mis toob kaasa ka julgeolekuprobleeme.** Rahvusvahelised lepingud ja WTO pole suutnud seda tendentsi tõkestada, vastupidi – WTO reeglitepõhise kaubandussüsteemi toimimisvõime hoidmine on osutunud väljakutseks. Väikese, avatud ja ekspordist sõltuva riigina on Eesti haavatav üleilmsetest muutustest.

Eesti eksport on viimastel aastatel mõnevõrra kasvanud ja Eesti päritolu toodete ja teenuste osatähtsus kogu ekspordis on olnud stabiilne. Peamised partnerid on jätkuvalt Eesti naaberriigid ja suuremad turud nagu Saksamaa ja Ameerika Ühendriigid. Üha olulisem on ekspordis suurema lisandväärtuse loomise toetamine (sh innovatsiooni, rohemajanduse jms), mis kehtib ühtviisi nii kaupade kui ka teenuste kohta. **Ettevõtja jaoks on Eesti välisesindused enamasti esmaseks kontaktiks tõsisema ekspordihuvi või ettevõtlusega seotud probleemi lahendamiseks välisriigis.**

Majandusarengu oluline eeldus on välisinvesteeringud. Täheldatav on üleilmne konkurents ettevõtete ja välisinvesteeringute sihtriikide vahel. Kuigi otseinvesteeringute maht Eestisse on aasta-aastalt tõusnud, siis on see (aastail 2015–2017) tulnud reinvesteeritud ehk jaotamata kasumi arvelt ning **uudsete (greenfield) investeeringute maht on languses ning kahanenud Baltimaade väiksemaks.** Samal ajal suureneb ka Eesti ettevõtjate huvi välisriikidesse investeerida. Paljud arenenud majandustega riigid pööravad üha suuremat tähelepanu investeeringutega seonduvatele julgeolekuohtudele ja koostööle teiste riikidega, et investeeringud oleksid võimalikult läbipaistvad. Peatselt on jõustumas EL ühtne investeeringute sõelumise reeglistik ja ettevalmisemisel on vastavad Eesti õigusaktid.

Globaalne eestlaskond

Eesti välisesindused koos aukonsulitega on peamiseks kontaktpunktiks Eesti suurele ja hajali paiknevale kogukonnale võõrsil ning välisreisil konsulaartenuseid ja -abi vajavatele Eesti kodanikele. Konsulaarabi vajadust mõjutab kasvutrendis välisreiside arv. Eelöeldust tulenevalt on oluline kindlustada kvaliteetsed ning kättesaadavad konsulaartenused kõigile soovijatele/abivajajatele ning edendada võõrsil elava Eesti kogukonna kaasamist Eesti arengusse ja ühiskonnaellu ning toetada nende soovitud ja sujuvat tagasipöördumist.

3.3. Hinnang seniste tegevuste tulemuslikkusele

Välis- ja julgeolekupoliitikas on õigustanud senised poliitikavalikud, ennekõike panustamine tugevatele liitlussuhetele, tihe kahe- ja mitmepoolne koostöö, regionaalsetes formaatides osalemine, keskendumine teatud valdkondades Eestile eestkõneleja rolli loomisele maailmas.

Eesti ettevõtete eksport ja Eestisse suunatud otseinvesteeringud on kasvanud, kuid kasvava globaalse konkurentsi ning vabakaubanduspõhimõtete ja rahvusvaheliste kaubandusreeglite küsimuse alla seadmise

tingimustes vajavad tähelepanu järgmised teemad: teenuste ELi siseturu ebarahuldav toimimine; Eesti ettevõtjate huvide kaitse ELi (kolmandatele riikidele suunatud) väliskaubanduspoliitika raames; ekspordi lisandväärtuse kasvatamine; teenuste eksport; tugi ettevõtetele uutele turgudele sisenemisel. Nendele väljakutsetele tuleb vastata sünergilises koostöös EASi ja MKMiga.

Konsulaarteenuse osutamine ei ole kliendile mugav ega vasta digiriigi mainele. Juhul, kui teenust ümber ei kujundata, kasvab surve riigieelarvele – ennekõike teenuste arvu ja hinna kasvust tulenevalt. Reisimine muutub aina kättesaadavamaks ning ennustatav on konsulaarabi kaasuste arvu kasv, mida on aga võimalik teavituse, ennetuse ning innovaatilisemate lahendustega kontrollida. Seega, oluline on võtta kasutusele uusi lahendusi, et jõuda tõhusamalt kliendini.

4.1 MEEDE 1: Rahvusvaheliste suhete stabiilsus ja julgeolek

MEETME EESMÄRK: Julgeoleku kindlustatus ja jagamatus, rahvusvaheliste suhete stabiilsuse toetamine.

MEETME MÕÕDIK

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Regionaalne julgeolek (eksperthinnang alakriteeriumide alusel) (AK) <i>Allikas: Välisministeerium</i>	stabiilne (2018)	stabiilne	stabiilne	stabiilne	stabiilne

Märkus: tähisega AK on välja toodud arengukava mõõdikud.

Peamised väljakutsed, mille lahendamisele meede on suunatud

Julgeolekuolukorra pingestumine ja ohupildi keerukamaks muutumine eeldab Eestilt **tihedamat ja mitmekesisemat** koostööd liitlastega ja partneritega rahvusvahelistes organisatsioonides, kahepoolset ja regionaalsetes formaatides.

Prioriteetide seadmisel on eriti tähtis, et Eesti suudaks **hübridohtudele** suunatud uusi diplomaatilisi võimekusi ja kompetentse arendada viisil, et samaaegselt jääks tagatuks piisav ressurss **konventsionaalsete julgeolekuohtudega** seotud rahvusvahelise koostöö arendamiseks.

Hübriid- ja küberohtudele suunatud võimekuste ja kompetentside arendamisel on kriitiline ennekõike keskenduda Eesti küberjulgeoleku teemal maailmatasemel eestkõneleja rolli kinnitamisele, strateegilise kommunikatsiooni teema teadvustamisele ja teenistujate kübervaldkonna teadmiste suurendamisele.

Rahvusvahelise koostöö mõõtme tähtsustumine uues julgeolekukeskkonnas rõhutab vajadust jätkata välisestuse tugevdamisega välispoliitiliselt kaalukates võrgustikes kaasaraakimisel, eestkõneleja rolli kindlustamisega Eesti võtmeteemadel ja prioriteetsete piirkondade eripärade tundmise arendamisega. Täiendavalt, julgeoleku ja majanduse eesmärkide saavutamiseks on **jätkuvalt vaja tähelepanu pöörata Eesti tutvustamisele ELis ja kolmandates riikides.**

Julgeolekut ja jätkusuutlikku arengut ohustavatele väljakutsetele vastamine – ennekõike keskkonna- ja kliimaprobleemid, terrorism, vaesus, majanduslik ebavõrdsus, ebaseaduslik ränne – eeldab tihedamat suhtlemist ja koostööd nii Euroopa vahetute naabritega ja kaugemate riikidega kui ka siseriiklike partneritega.

Eesti huvide edendamine eeldab **välispoliitika ja välissuhtluse suuremat sidusust, mille tagamisele Välisministeerium koordineerivas rollis kaasa aitab.** Välisministeerium toetab sünergia hoidmist ministeeriumide valdkondlike ja esinduste vahel, et tagada info liikumine ja olemasolevate ressursside mõjus kasutamine.

Valdav osa eelnimetatud väljakutsetest eeldab lahendustes Eesti välisesinduste võrgu olulist laiendamist ja tugevdamist. Oluline on silmas pidada, et traditsiooniliste kohaolu võimaluste kõrval rakendataks ka innovaatilisi lahendusi.

COVID19 tingitud majandussurutise oludes on eeldatav, et **riigid asuvad oma siseturu ja ettevõtjate kaitsmiseks senisest enam rakendama protektsionistlikke meetmeid ning juurutavad turgumoonutavaid toetusi.** Uues reaalsuses on kriitiline seista lepingute ja kokkulepete toimimise eest, mis tagavad maailmamajanduse reeglitepõhise toimimise ja uute kaubandusmeetmete läbipaistvuse. Seda nii kahepoolset

koostöös kui ka rahvusvahelistes organisatsioonides, ennekõike WTOs ja ELs. COVID19 epideemia nõuab Välisministeeriumilt ka valmisolekut **lühikese etteteatamise perioodiga pakkuda kodanikele tavapärasest oluliselt suuremas mahus konsulaarabi**. Kiiresti muutuvate reisimise- ja liikumispirangute olukorras on kriitiline, et nii **ministeeriumi kui ka saatkondade kodulehtedel olev informatsioon kajastaks vastava riigiga seotud informuumi ajakohast seisu**.

4.1.1 Programmi 1. tegevus: Eesti huvide kaitsmine ja edendamine rahvusvahelistes organisatsioonides, julgeoleku tagamine

PROGRAMMITEGEVUSE EESMÄRK: Läbi tõhusa rahvusvahelise koostöö on tagatud Eesti julgeolek ja huvide kaitse ning edendamine.

PROGRAMMITEGEVUSE MÕÕDIKUD

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Eesti võime luua koalitsioone EL's ⁷ (AK) <i>Allikas: European Council on Foreign Relations (ECFR)</i>	14 (2020/2021)	<= 12	<= 12	<= 12	<= 12
Eesti nähtavus ja mõju ELis (uuring) ⁸ <i>Allikas: Välisministeerium/ Riigikantselei</i>	kvalitatiivne hinnang intervjuude põhjal: hea (2019/2020)	hoida taset	hoida taset	hoida taset	hoida taset
Liitlaste sõjaline kohaolek Eestis <i>Allikas: Välisministeerium</i>	kohaolu on tagatud (2019)	kohaolu on tagatud	kohaolu on tagatud	kohaolu on tagatud	kohaolu on tagatud

Märkus: tähisega AK on välja toodud arengukava mõõdikud.

Arengukavas sõnastatud rahvusvahelistes organisatsioonides Eesti huvide kaitsmisega ja edendamisega ning julgeoleku tagamisega seotud eesmärged saavutada aitavad teenused

Eesti välispoliitika eesmärkideks ja huvideks on reeglitel ja rahvusvahelisel õigusel põhineva maailmakorra säilimine ning põhiõiguste ja vabaduste kaitse, mis eeldab Eesti välisest seisust võimekust juhtida otsustavalt tähelepanu rahvusvahelise õiguse rikkumistele ja rikkumise toimepanija vastutusele. Oluline on hoida NATO valmidust oma liitlasi vajadusel sõjaliselt kaitsta ja toetada Euroopa koostöiste julgeolekustruktuuride edasist arendamist, mille tagatiseks on Euro-Atlandi senise tugeva koostöö ja väärtusteruumi elujõulisuse hoidmine ja edendamine ning jagatud väärtustel baseeruv ELi ja NATO võimalikult suur sisemine ühtsus.

Huvid ja eesmärged realiseerime peamiselt läbi kolme Eesti ühiskonnale osutatava teenuse: **välis- ja julgeolekupoliitika**, rahvusvahelise **küberpoliitika** ning **rahvusvahelise ja ELi õiguse koordineerimise**. Kaudselt toetab programmeerimist ka **strateegiliste kaupade kontrolli** teenus.

- 1. Välis- ja julgeolekupoliitika** teenuse siht on tagada rahvusvaheliste suhete stabiilsus läbi toimivate kahe- ja mitmepoolsete suhete ja regionaalsete koostööformaatide.

Ennekõike tugevdame kahepoolseid liitlas- ja partnerlussuhteid ning aitame kaasa, et regionaalne koostöö muutuks sisesest tihedamaks ja mõjukamaks.

⁷ Mõõdiku seire kaheaastase välbaga. Originaalkeelne nimetus: *EU Coalition Explorer*. Sihttasemed seotud *EU Coalition Explorer*'i tulemuste põhisel Välispoliitika arengukava 2030 koostamisel vastavalt Välispoliitika programmis 2020-2023 seotud sihttasemetele, milles on tuginetud *EU Coalition Explorer*'i 2018/2019 kajastatud Eesti positsiooni hoidmisele. 2020. a avaldatud uues *EU Coalition Explorer*'i väljaandes on Eesti langenud 14. positsioonile.

⁸ Mõõdiku seire eeldatavalt üle kahe aasta.

- 2. Rahvusvahelise küberjulgeolekupoliitika eesmärgiks on hoida Eesti suunanäitaja ja hinnatud partneri positsiooni küberjulgeoleku ja-diplomaatia teemadel maailmas.**

Seostame küberjulgeoleku temaatikat läbivalt teiste välispoliitika tegevustega. See tähendab, et arendame ja tugevdame küberjulgeoleku algatusi nii kahepoolsetes koostööformaatide kui ka ELis, NATOs, ÜROs, OSCEs ja teistes rahvusvahelistes organisatsioonides.

- 3. Rahvusvahelise õiguse ja EL õiguse koordineerimise eesmärk on, et Eesti seisukohad rahvusvahelise ja EL õiguse üldkõnnetes on esindatud ja huvid kaitstud.**

Järjepidevalt kaitstakse Eesti riigi seisukohti ja huve rahvusvahelistes kohtutes (eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohus ja Euroopa Liidu Kohus) ning tagatakse riigiülene koordineerimine rahvusvaheliste lepingute menetluses. Samuti tagatakse, et Eesti välispoliitilised seisukohad oleksid kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja Euroopa Liidu õigusega.

Planeerimisperioodi tegevused

2021.a üheks keskmeks välispoliitiliseks eesmärgiks on **ÜRO Julgeolekunõukogu liikmelisuse II aasta ja ennekõike eesistumise kuu (juuni 2021) toimumine globaalselt nähtaval ja Eesti konstruktiivseid sõnumeid edasi anda suutval viisil**. See tähendab temaatiliste konverentside, seminaride ja muude ürituste läbiviimist ja vajadusel ÜRO Julgeolekunõukogu aruteludel osalemist ka vabariigi presidendi, peaministri või välisministri/kaitseministri tasemel. Vajadusel rakendame COVID19 olukorras aktiivselt digilahenduste põhiseid kohtumis- ja ühistöö formaate, et asendada tavaolukorras kohalolu eeldanud kohtumisi ja sündmusi. Oleme eesmärgiks seadnud ÜRO JN's hoida fookuses küberjulgeoleku, kliima, rahvusvahelise humanitaarõiguse ja inimõiguste, õigusriigi põhimõtete, naiste- ja laste võrdse kohtlemise ja julgeoleku küsimusi. Seotult, toimub teavitustöö ÜRO Julgeolekunõukogu liikmelisusest nii Eestis kui ka rahvusvahelises strateegilises kommunikatsioonis.

Eesti osaleb aktiivselt Euroopa Liidu aruteludes Euroopa Liidu edasiste tulevikusuundumuste üle, samuti Euroopa Liidu laienemise, välispoliitika ning teiste aktuaalsete teemade üle. Lisaks aktiivsele osalusele ELi üldasjade ja välisasjade nõukogu kohtumistel tähendab see Eesti seisukohtade järjepidevat esitamist ja selgitamist kahepoolsete visiitide ja konsultatsioonide raames, mille eesmärgiks on tugevdada koostööd ja leida uusi liitlasi meie olulistel teemadel ning ka suurendada üksteise paremat mõistmist nendega, kellega me kõigil teemadel samameelsed ei ole.

Eesti töötab aktiivselt kõikides NATO formaatides selle nimel, et hoida ja tugevdada NATO heidutuse ja kaitsehoiaku eelduseks olevat ühtsust (siinjuures kesksel kohal koostöö Kaitseministeeriumiga). Täiendavaks Eesti strateegiliseks julgeolekupoliitiliseks huviks on edendada konstruktiivseid ja koostõiseid suhteid teljel NATO-EL ja USA-EL. Välisministeerium toetab igakülgset ka Eesti ELi sisest kaitsekoostööd. Olulisel kohal on Eesti nähtavuse hoidmine NATO oivakeskustes, sh seotud kohtumiste võõrustamise võimaluse kaalumise Eestis. Välisesindustes töötame aktiivselt selle nimel, et kaitsekoostööga seotud rahvusvahelistes oivakeskustes ja organisatsioonides töötav Eestlaskond oleks hoitud saatkonna koordineeritud ja hoitavas ühises koostöös soodustavas informatsioonis.

Pikaajaliseks ja kesksel Eesti julgeolekut kindlustavaks välispoliitiliseks sihiks on **Eesti ja USA laiapähilise koostöö ja tugeva Atlandiülese sideme hoidmine**. Nende eesmärkide saavutamiseks jätkub sihipärane ja pikaajaline fookusega töö rakendamaks ellu 2019. a augustis valitsuskabinetis heaks kiidetud memorandumit „Eesti välispoliitika eesmärgid suhtluses Ameerika Ühendriikidega 2019-2022“ sätestatud. Eesti julgeoleku jaoks on oluline hoida EL ja USA konstruktiivseid liitlassuhteid nii kaitse- kui ka majanduskoostöös. Seotult, pikaajalise strateegilise fookusega tegevus Kolme mere algatuses võimaldab meie regiooni EL liikmesriikidel majanduse, taristu ning energiapoliitika valdkondades suurendada nii Euroopa sisemist aga ka Ameerika Ühendriikide ja EL ühtsust.

Planeerimisperioodil jätkub Eesti aktiivne töö Kolme Mere Algatuses. Eesti on otsustanud panustada Kolme Mere Algatuse raames loodud investeerimisfondi 20 mln euroga. 2020. aastal sai Eestist ametlikult Kolme Mere Initsiatiivi Investeerimisfondi liige ja investor. Kolme Mere Algatuse investeerimisfondil on oluline pikaajaline positiivne mõju meie regiooni taristu ja ühilduvuse arengule.

Euroopa suunal on väga oluline seniste **heade kahepoolsete ja multilateraalsete (ennekõike koostöö NATOs) suhete hoidmine Ühendkuningriigiga, arvestades ka riigi lahkumist Euroopa Liidust**. Püsib vajadus UK-

EL tulevaste suhete teema operatiivseks kommunikatsiooni juhtimiseks, tagamaks, et kodanikud ja ettevõtted oleksid teadlikud Ühendkuningriigi lahkumisega seotud muudatustest ja enda õigustest. 2021-2024 toimuvad 2020. a valminud memorandumis „Analüüs ja ettepanekud Eesti ja UK suhete arendamiseks“ seatud sihtide ja prioriteetide elluviimiseks vajalikud tegevused, mille eesmärgiks on mh toetada tõenduspõhisemat poliitikakujundamist ja riskide maandamist ELi poliitikates.

Tagamaks Eesti rahvusvahelist mainet ja mõjukust, sh küber, digi, hariduse ja e-valitsemise teemadel on täiendavaid vahendeid suunatud juhtrolli võtmiseks rahvusvahelistel suurüritustel ning **olulise kaaluga valdkondlike rahvusvahelise haardega konverentside ja suurürituste Eestisse toomiseks või kaaskorraldamiseks**, mida viime ellu läbi *Diplomaatia arenguprogrammi*. Heaks näiteks välispoliitilisi eesmärke laialdaselt edendavast sündmusest on 2020. a oktoobris virtuaalselt toimunud Kolme mere algatuse tippkohtumine ning formaadiga seotud tegevused, sh üritused ja kohtumised selle järel.

Eesti üldiseks strateegiliseks eesmärgiks on koostöös Põhja-Balti regiooni riikidega regiooni majanduse jätkusuutlik areng ning geopoliitilise mõju säilitamine ja tugevdamine Läänemere piirkonnas. Välisministeerium toetab Eesti jaoks prioriteetset süvendatud julgeoleku- ja kaitsekoostöö Põhjamaade ja Balti riikidega. Oluliseks eesmärgiks on senise hea koostöö edendamine Läänemere piirkonnas läbi aktiivse tegevuse Põhjamaade ja Balti riikide koostöö (NB8) ja Balti 3 (B3) formaatides, milles jätkatakse Eesti kui 2020. aastal mõlema formaadi koordinaatorina tõstatatud algatuste ja tegevussuundade eest hea seismist. 2021. a toimub teisi ministeeriumeid kaasav Põhja-Balti regiooni riikidega koostöö edendamise memorandumi ülevaatus, et vaadata üle ja täpsustada Eesti huvid ja tegevused.

Eesti välispoliitiliste ja arengukoostöö eesmärkide täitmiseks on oluline **Idapartnerluses kui prioriteetses valdkonnas algatada senisest enam ühisprojekte samameelsete**

Põhja- ja Baltimaadega, mis aitaksid kaasata vajalikke pädevusi ja rahastust, tõstaksid Eesti nähtavust valdkonnas ja mobiliseeriks laialdasemat rahvusvahelist toetust Idapartnerluse riikidele. Jätkub aktiivne töö Idapartnerluse *post-2020* tulevikunägemuse kujundamisel. **Idapartnerluse formaadis on vaja täiendavaid vahendeid leida oivakeskuse loomiseks**, mille rolliks saaks Idapartnerluse riikide poliitika, ühiskonna ja majanduse teemaliste uuringute teostamine ning seotud tõenduspõhiste poliitikasoovituste koostamine.

Puhta keskkonna tagamiseks ning kliimamuutustega kohanemiseks on Põhjamaade, samameelsete ELi riikidega ning Ameerika Ühendriikide ja Suurbritanniaga tehtav regionaalne keskkonnakoostöö aina olulisem. Erilist tähelepanu väärrib Läänemere puhtus. Eesti huvides on leida Põhja-Balti regiooni riikidega keskkonna- ja kliimakoostööks võimalusi, kasutades selleks regionaalseid formaate nagu HELCOM ja koostööprojekte.

Välispoliitiliselt on tähtsustumas kliimapolitiika küsimused, mis seonduvad nii julgeolekuolukorra ja rahvusvaheliste suhete stabiilsusega kui ka majandusarenguga. Kaasume senisest intensiivsemalt regionaalsete keskkonnaalaste suurprojektide tõukamise – seda nii läbi initsiatiivi kahepoolsetes koostööformaatides kui EL kaudu. Tähtsustuv rohemajanduse sektor pakub kõrge lisandväärtusega ekspordipotentsiaali ka innovaatilistele Eesti ettevõtetele. 2021. aastal toimub Arktika Nõukogu välisministrite kohtumine, kus loodame arutelu Eesti vaatlejastaatuse taotluse üle, samuti jätkub Eesti vaatlejastaatuse taotlemist toetav kampaania.

2020. a algatati koostöös ülikoolide, HTMi, MKMi ja KAMiga arutelud rahvusvahelise küberõiguse ja -poliitika kompetentsikeskuse loomiseks. Koostöös teiste ametkondadega määratakse akadeemilise küberpoliitika ja -õiguse väljaõppe vajadused ning koos ülikoolidega kaardistatakse olemasolev küberkoolituse pakkumine. **2020-2021** luuakse ja juurutatakse ametkondadevaheline küberpoliitika valdkondlike ekspertide süsteemne – eri ametkondi, esindusi ja rahvusvahelisi organisatsioone hõlmav – rotatsioonikorraldus. **2020-2023 aastal jätkab Välisministeerium iga-aastast rahvusvahelise kübediplomaatia suvekooli korraldamist**, millest on juba tänaseks kujunenud Eesti jaoks maailmas tunnustatud valdkondlik võtmeüritus.

2020. a valmis Aafrika strateegia, mis kaardistab Eesti pikaajalised huvid ja võimalused maailmajaos majanduse, julgeoleku, arengukoostöö ja konsulaarvaldkonnas ning on aluseks arengukavas Aafrika suunal määratletud huvide ja eesmärkide realiseerimisel. Eesti osaleb Aafrika poliitikakujundamisse ka läbi ELi arengukoostöö kohtumiste (CODEV), mis hõlmab D4D (*Digital for Development*) initsiatiivi, kus Eesti võtab 2021. a koos Saksamaaga juhtrolli Keenia digipõrde toetamisel. 2021. a toimuvad mitmed kõrgetasemelised visiidid Aafrika

riikidesse: välisministri või asekancleri tasemel visiit Etioopiasse, Vabariigi Presidendi visiit Lõuna-Aafrika Vabariiki ja Namiibiasse, välisministri visiit Sudaani, kõrgetasemeline visiit Malisse ning välisministri visiit Keeniasse

Piirkondades, kus Eesti otsene füüsiline esindatus on seni veel tagasihoidlikum panustab Välisministeerium poliitika kujundamisse läbi EL Nõukogu Aafrika, Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonna ja EL Nõukogu Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonna kohtumiste ning teiste valdkondlike töögruppide kohtumiste. ÜRO JN kampaania jätkutegevusena toimub 2021. a Vabariigi Presidendi visiit Kariibidele ning Lõuna- ja Kesk-Ameerika suunal toimuvad kahepoolsed poliitilised konsultatsioonid Peruu, Brasiilia ja Tšiiliga Tallinnas ning Mehhikoga Mexico City's.

Välisesinduste võrgu tugevdamise kava järgmise etapi elluviimise tulemusena toimub Eesti välispoliitika Aasiasuunalistes võimekustes oluline edasimineku läbi saatkondade avamise Lõuna-Koreas ja Singapuris. Esialgne kava esindused avada 2020. a jooksul on COVID19 epideemia tõttu edasi lükatud 2021. a. Lõuna-Korea suunal olemasolevate piires tegevust alustanud, Singapuri puhul kaetakse riiki kuni saatkonna avamiseni Indiast.

Kõik eelkirjeldatud välis- ja julgeolekupoliitika elluviimisega seotud tegevused eeldavad oma valdkonna tippspetsialistidest koosnevat teenistujaskonda. Välisministeeriumi keskmine palgatase on võrreldes teiste ministeeriumitega töö iseloomu ja keerukust arvestades selgelt maha jäänud⁹, millel on otsene negatiivne mõju nii teenistujate töörahulolule¹⁰ kui ka välissteenistuse järelkasvu kindlustamisele. **Välissteenistuse palga mahajäämuse probleem ootab aga seega endiselt Eesti diplomaatia stabiilset arengut kindlustavat pikaajalist lahendust.**

Uuendamist vajavad mitmed Välisministeeriumi info- ja taristusüsteemid. Tagamaks Välisministeeriumis kasutatavate IKT lahenduste toimimise jätkusuutlikkust ning võimekust teostada tööalaste nõudmiste muutustega seotud adaptiivseid jooksivaid arendusi on vaja suurendada IKT lahendustele eraldatud baasrahastust. IKT-ga seotud baasi suurendamine aitab tagada IKT süsteemide arendusse paigutatud vahendite efektiivsemat kasutamist, vältides olemasolevate ja loodavate süsteemide enneaegset amortiseerumist.

Välispoliitika elluviimise toetamiseks on väga oluline hoida meie välisesinduste seisukord võimalikult heal tasemel. Välisesindus peab täitma mitmeid erinevaid funktsioone – olema Eesti riigi esinduspind välisriigis, pakkuma tavapärasest töökeskkonda ja samaaegselt ka konsulaarteenuste osutamist, millele on kehtestatud erinõuded. Heas korras ja täies mahus kasutatavad saatkonnahooned võimaldavad välispoliitika programmi tegevustesse panustada suuremas ulatuses ja parema kvaliteediga. **Olemasolev kinnisvara on olnud alafinantseeritud, mistõttu on saatkondade rajamisel esindusi ehitatud minimaalsete kulutustega ja hooned ei ole kooskõlas täna kehtivate nõuete ning kaasaegsete vajadustega.** Välispoliitika arengukava koostamise raames valmis 2019. aasta kevadel VM kinnisvara strateegia aastateks 2020 - 2027. Vaatamata viimaste aastate mõningatele edukatele kinnisvaraarendustele on tervikuna investeringute vajadus esinduspindadele endiselt märkimisväärne. Kinnisvarastrateegia elluviimiseks on vaja tõsta aastast baasfinantseeringut 13,4 miljoni euroni ehk 11,1 miljoni euro võrra aastas.

4.1.2 Programmi 2. tegevus: Välispoliitika ja välissuhtluse suurem sidusus

PROGRAMMITEGEVUSE EESMÄRK: Välispoliitika on ühtsem ja mõjusam

PROGRAMMITEGEVUSE MÕÕDIK

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Elanikkonna teadlikkus välispoliitikast (uuring, kogu elanikkonna tulemused) ¹¹ (AK)	76% (2019/2020)	>= 76%	>= 76%	>= 76%	>= 76%

⁹ Rahandusministeeriumi Riigi ametiasutuste ja hallatavate riigiasutuste 2018 aasta personali ja palgaülevaade.

¹⁰ Eesti Rakendusuuringu Keskus Centar, Teenistujate pühendumus ja tööga rahulolu avalikus teenistuses (2018).

¹¹ Mõõdiku seire eeldatavalt üle kahe aasta.

Möödik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
<i>Allikas: Välisministeerium</i>					
Partnerite hinnang koostööle Välisministeeriumiga (küsitlus) <i>Allikas: Välisministeerium</i>	küsitlus viiakse läbi 2020. a	täpsustub	täpsustub	täpsustub	täpsustub

Märkus: tähisega **AK** on välja toodud arengukava möödikud.

Arengukavas sõnastatud välispoliitika ja välissuhtluse suurema sidususega seotud eesmärgid ja huve saavutada aitavad teenused

Välispoliitika sidususe ja mõjukuse eesmärgi toetavad tegevusi kannavad viis teenust: **sise- ja välisprotokoll; rahvusvaheline personalipoliitika; välispoliitika sidusus; sise- ja väliskommunikatsioon ning 24/7 uudis- ja kriisiseire koos konsulaarhüdaabivõimekusega.**

- Sise- ja välisprotokoll** teenuse rolliks on tagada visiitide ja ürituste edukas läbiviimine ning nende vastavus sise- ja välisprotokollile.

Sise- ja välisprotokoll korraldamine tähendab: välisriikide juhtide, valitsusjuhtide ja välisministrite visiitide protokoll korraldamist ja koordineerimist ning teiste riiklikult oluliste välisvisiitide ja kõrgete külaliste Eesti-visiidi protokoll korraldamisel osalemist; vajaduse korral Vabariigi Presidendi välisvisiitide protokoll korraldamist ja koordineerimist; riiklike tähtpäevaürituste protokoll korraldamisel osalemist.

- Rahvusvahelise personalipoliitika** kujundamise läbi soodustab Välisministeerium nii enda kui ka teiste ministeeriumite haldusalades töötavate teenistujate kandideerimist rahvusvaheliste organisatsioonide strateegilistele ametikohtadele.

Kujundame rahvusvahelist personalipoliitikat eesmärgiga, et välismaale tööle siirdunudtel säiliks tugev side Eestiga ning et omandatud teadmisi, kogemusi ja võrgustike kontakte jagataks Eesti kolleegidega. Rahvusvahelise personalipoliitika tegevuste fookus on NATOI, ÜROI, ELil, Rahvusvahelisel Kriminaalkohtul ja valdkondlikel oivakeskustel.

- Välispoliitika sidususe** teenuse peaesmärgi saavutamiseks on oluline tagada välispoliitika ja kogu Eesti avaliku teenistuse välissuhtluse läbimõeldud koordinatsioon.

Oluliste riikide ja regioonide ning peamiste valdkondade kohta koostatavate strateegiate loomisel konsulteeritakse asjaomaste partneritega. Edendamaks välispoliitika kujundamise teadmispõhisust ja teiste asutuste ekspertteadmiste kaasamist plaanitakse senisest enam kaasata ülikoole ja instituute ning vabaühendusi ja mõttekodasid.

- Sise- ja väliskommunikatsiooni** süsteemse kujundamisega loome eeldused, et suureneks üldine teadlikkus välispoliitikast ja regionaalse julgeoleku põhiküsimustest.

Sise- ja väliskommunikatsiooni kujundamisel keskendutakse nii kohaliku kogukonna teadlikkuse suurendamisele kui ka rahvusvahelises inforuumi edastatavate sõnumite märgatavusele. Globaalses inforuumis sõnumikuuldavuse saavutamine tähendab rahvusvaheliste arvamusiidrite, Eesti väliskogukonna ja valdkondlike võrgustike võtmeliikmete sihipärasest kaasamisest, mh eeldab see aktiivsust erinevates valdkondlikes rahvusvahelistes kehamites ja oivakeskustes.

- 24/7 uudis- ja kriisiseirega ja konsulaarhüdaabivõimekusega** tagatakse välisriikides toimuvate sündmuste ööpäevaringne seire, alati kättesaadav konsulaarabi ning ministeeriumi (sh välisesinduste) võimekus kas iseseisvalt või koos teiste partneritega operatiivselt kriisilukordadele reageerida ja neid lahendada.

ÜRO JN ajutine liikmelisus 2020-21 on tõstnud välisriikides toimuvate sündmuste ööpäevaringse seire koormust ja mahtu ministeeriumile pandud ülesannete operatiivseks täitmiseks. Lisaks välis- ning julgeolekupoliitiliste sündmuste ööpäevaringsele uudis- ja kriisiseirele, jätkame 24/7 kodanike nõustamist ning konsulaarhüdaabi osutamist välisriikides ja globaalselt – nt COVID19 olukord – aset leidvate hüdaolukordade puhul.

Planeerimisperioodi tegevused

Perioodi strateegilisteks eesmärgiks on tagada, et **rahvusvaheline personalipoliitika oleks lahutamatu osa riigi üldisest personalipoliitikast** ning sisukas välispoliitika teostamise instrument, et toetada eestlaste edukat kandideerimist strateegilistele ametikohtadele rahvusvahelistes organisatsioonides ning seeläbi kasvatada riigi mõjukust ning Eesti riigiaparaadi võimekust. Keskseteks sihtideks on ka **välispoliitika analüüsi- ja teadmispõhisuse suurendamine ning välispoliitilise teavitustegevuse suurendamine**.

Rahvusvahelise personalistrateegia 2020-2024 väljundina on **Eestil ametkondade-ülene koondpilt Eesti mõjukuse ja maine seisukohast olulistest ametikohtadest rahvusvahelistes organisatsioonides ning tagatud riiklik toetus Eesti jaoks olulistele ametikohtadele kandideerimiseks**. Planeerimisperioodi tegevused jagunevad organisatsioonide suunaliseks ja kandidaatide suunaliseks. Iga prioriseeritud organisatsiooni (sh NATO, ÜRO, Euroopa Liit) osas koostatakse planeerimisperioodiks eraldiseisev tegevusplaan. Kandidaatide suuna olulisimateks tegevusteks on teavitustegevus töövõimaluste kohta rahvusvahelistes organisatsioonides, riikliku kandidaatide reservnimekirja (andmebaasi) loomine, kandidaatide jätkuv nõustamine dokumendi- ja intervjuuvõrkude eel ning vajadusel koordineeritud *lobby*-tegevus.

Planeerimisperioodil algab **laialdasem Välispoliitika arengukava kommuniqueerimine** sihiga suurendada avalikkuse teadlikkust Eesti välispoliitika pikaajalistest eesmärkidest. Välispoliitika arengukava avalik kommunikatsioon loob eeldused, et välispoliitika teemalised arutelud nii siseriiklike partneritega kui ka avalikus informis oleksid senisest pikaajalisema ja süsteemsema rõhuasetusega. **2021. a vaates on jätkuvalt kriitilise tähtsusega, et Välisministeerium koos partnerasutustega suudaks maksimaalselt nii siseriiklikus kui ka rahvusvahelises strateegilises kommunikatsioonis maine ja tuntuse kasvu huvides realiseerida Eesti ÜRO Julgeolekunõukogu eesistumise II aastat, samuti tõsta esile Eesti korraldatud Kolme Mere virtuaalse tippkohtumise tulemusi ning formaadiga seotud jätkutegevusi Eesti huvide edendamiseks**. ÜRO Julgeolekunõukogu liikmelisusega seotud strateegilist kommunikatsiooni toetame läbi erinevate pressivisiitide New Yorki ja Tallinna ning aktiivse pressisuhtluse Tallinnas, New Yorgis ja esindustes.

Planeerimisperioodi läbivalt toimub välispoliitika ja rahvusvahelise koostöö ning välispoliitika moodulite arendamine põhi- ja keskkoolides. 2019. a lõpus / 2020. a alguses viis uuringufirma Saar-Poll Välisministeeriumi tellimisel läbi avaliku arvamuse uuringu, mis ühe teematikana kaardistas ka üldist teadlikkust välispoliitikast. Eesti välispoliitika järeelkasvu ja üldise avaliku teadlikkuse vaates tõstatus kriitiliseks uuringutulemus, et just noorte huvi ja teadlikkus välispoliitikast on oluliselt madalamad võrrelduna muude vanusegruppidega.

2020.a käivitatus välisesindustele suunatud kriisivalmiduse **õppuste korraldamine välisministeeriumi regulaarse tegevusena eesmärgiga parandada iga välisesinduse kui terviku võimekust operatiivselt reageerida asukohariigis toimuvatele sündmustele ning tõsta välisesinduse kogu personali teadlikkust kriisilukorras tegutsemisel ning peamajaga suhtlemisel**. Iga-aastaselt on eesmärgiks 4-5 välisesinduse individuaalse harjutusõppuse korraldamine.

4.2 MEEDE 2: Ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine ning turismi toetamine

MEETME EESMÄRK: Eesti on konkurentsivõimeline koht ettevõtte loomiseks ja arendamiseks ning siinsed ettevõtted on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Eesti on tuntud reisisihtkoht.

MEETME MÕÕDIKUD:

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
<i>Doing business</i> (alakriteerium <i>business across borders</i>) <i>Allikas: The World Bank</i>	17 (2019)	16	16	16	16
Turismiteenuste eksport (mld eur) ¹²	2,04 (2019)	1,96	1,99	2,02	2,04

¹² Turismiteenuste ekspordi oodatav tase 2020. a on leitud IMFi kevadises pikaajalises majandusprognoosis (2020) toodud oodatava SKP muutuse põhjal, mis prognoosis Eestile 2020. a majanduslanguseks -7,5%, mis tähendab, et 2020. a SKP kogumaht on eeldatavalt samal tasemel, mis 2018. a. Võttes aluseks Eesti seniste turismiteenuste mahtude ja SKP tendentsilt sarnase käitumise ja eelduse, et globaalne reisijate liikumine taastub eeldatavalt üldise majandusliku aktiivsusega võrreldes teatava viiteajaga on 2021. a turismiteenuste ekspordi sihttasemeks seatud 2018. a vastav näitaja. Kuna riikidevahelised reisijate liikumise piirangud on COVID19 kriisist tingitult endiselt augustis 2020 suuresti kehtivad ja 2020. a IV kvartali vaates eksisteerib määratud COVID19 kriisi lahenumise tempost ei ole mõõdikule 2020. a vaates sihttasem seatud.

<i>Allikas: MKM/EAS</i>					
Ettevõtjate või erialaliitude rahulolu (küsitlus) ¹³	93% (2019)	> 80%	> 80%	> 80%	> 80%
<i>Allikas: Välisministeerium</i>					

Peamised väljakutsed, mille lahendamisele meede on suunatud

Gloobalse hüperkonkurentsi tingimustes on väikese ekspordile orienteeritud ja avatud majandusega Eesti huvidele eriti **ohtlik süvenev suundumus vabakaubanduspõhimõtteid ning kokkulepitud kaubandusreegleid kahtluse alla seada** (suundumus, mis viimastel aastatel hoogu kogub). Tagamaks rahvusvahelistel turgudel Eesti ettevõtetele õiglast konkurentsipositsiooni on vaja soodustada kaubandustõkete vähendamist, tagada vabakaubandust edendavate lepingute olemasolu ning olemasolevate lepingute toimivuse seire ja jõustamine ning nii olemasolevate kui ka uute kaubandusmeetmete läbipaistvus.

Maailmamajanduses tooni andvad proteksionistlikud ilmingud on ka tähtsustamas välisurgudele sisenemisel riigi tuge oma ettevõtetele. Viimast suundumust tugevdab eeldatavalt COVID19 põhjustatud globaalne majandussurutis. Seega lisaks vabakaubanduse süsteemi soodustavate taustmehhanismide toimimise tagamisele **kasvab vajadus ettevõtteid välisurgudel ka otseselt toetada**. Selleks on tarvis tugevdada majandusdiplomaatia võimekust välisriikides ja teistes välismaajandust edendavates ametkondades, et tagada igakülgne tugi meie eksporditõrjetele. Edukas välisurgudele sisenemine eeldab ka jätkuvat tähelepanu **Eesti tutvustamisele ELis ja kolmandates riikides**.

Investeeringute kaitse alane kaasaegne rahvusvaheline reeglistik on oluline tingimus hea investeerimiskeskonna loomiseks Eestis. Siinjuures on aga oluline leida **õige tasakaal majandus- ja julgeolekuhuvide vahel**.

4.2.1 Programmi 3. tegevus: Eksporditegevuse ja otseinvesteeringute soodustamine ning kaubandustõkete vähendamine välisurgudel

PROGRAMMITEGEVUSE EESMÄRK: Eesti ettevõtted on aktiivsed eksporditajad, ettevõtted (Eestis ja mujal) hindavad Eestit tegutsemiskeskonnana kõrgelt.

PROGRAMMITEGEVUSE MÕÕDIKUD:

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Ekspord kolmandatesse riikidesse (osakaal koguekspordist, uute turgudena määratletud Aasia, Aafrika ja Lähis-Ida) (AK) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	4,8%	suureneb	suureneb	suureneb	suureneb
Kaubandustõkked EL siseturul ja kolmandate riikidega on vähenenud (ekspert hinnang) <i>Allikas: Välisministeerium</i>	jah	jah	jah	jah	jah
Otseinvesteeringud kasvavad (mld eur) ¹⁴ (AK)	24,5 (2019)	22,2	23,3	24,5	26

Soovime oma turismi edendavate tegevustega toetada, et Eestisse turismiteenuste eksport ei langeks alates 2021. a enam kui üldine majandusaktiivsuse määr ning turismiteenuste 2019. a maht taastuks 2024. aastaks.

¹³ Osakaal vastanutest, kes 5-pallisel koondrahulolu kirjeldaval skaalal on andnud hinnangu 4 või 5. Sihttasemed seatud põhimõttel hoida kliendirahulolu taset, mis 11-pallisel soovitusindeksi skaalal vastaks näitajale 75%, mida teenuste kliendirahulolu hindamisel peetakse väga heaks näitajaks. Vastav näitaja on 5-pallisele skaalale teisendatult ligikaud 80%.

¹⁴ Välisinvesteeringute oodatav tase 2020. a on leitud IMFi kevadises majandusprognoosis (2020) toodud oodatava SKP muutuse põhjal, mis prognoosis Eestile 2020. a majanduslanguseks -7,5%, mis tähendab, et 2020. a SKP kogumaht on eeldatavalt samal tasemel, mis 2018. a. Võttes aluseks Eesti seniste välisinvesteeringute ja SKP aegridade tugeva korrelatsiooni on 2020. a välisinvesteeringute sihttasemeks seatud 2018. a vastav näitaja. **Soovime oma välisinvesteeringuid soodustavate tegevustega toetada, et Eestisse tehtavad välisinvesteeringud ei langeks enam kui üldine majandusaktiivsuse määr ning välisinvesteeringute 2019. a maht taastuks 2023. aastaks.**

Allikas: Eesti Pank					
---------------------	--	--	--	--	--

Märkus: tähisega **AK** on välja toodud arengukava mõõdikud.

Arengukavas sõnastatud ekspordi ja otseinvesteeringute kasvu ning kaubandustõkete vähendamise seotud eesmärgid ja huve saavutada aitavad teenused

Ekspordi ja otseinvesteeringute soodustamise ning kaubandustõkete vähendamise panustame läbi nelja teenuse: **välismajanduspoliitika kujundamine, välisesindustes ettevõtjatele antav otsene tugi, aukonsulite poliitika ning konsulaarteenused ettevõtete toetamiseks (e-residendi kaardid).**

- 1. Välismajanduspoliitika kujundamise** sihiks on luua ekspordi ja investeeringuid toetav toimivate lepingute baas, kaitsta Eesti majandushuve rahvusvahelistes organisatsioonides ning soodustada ELi siseturu ja taristu arendamist. Nende eesmärkide täitmisega luuakse eeldused välisinvesteeringute ja ekspordi jätkusuutlikuks kasvuks.

Rahvusvaheliste organisatsioonidega seotult on välismajanduspoliitika kujundamise prioriteetsemateks tegevusteks aidata kaasa, et ELil oleks vabakaubanduslepingud sõlmitud olulise osa maailma riikidega, toetada rahvusvahelise investeerimiskohtu loomist, aidata kaasa WTO mõjukuse hoidmisele ja suurendamisele ning edendada ELi siseturgu. Riikidevahelise tasandi kesksete tegevustega tagatakse peamiste majanduspartneritega välisinvesteeringute kaitse ja topeltmaksustamise väitmise lepingute sõlmimine, vastastikuse mõistmise memorandumite sõlmimine prioriteetsetes majandussektorites (ennekõike digivaldkonnas) teiste riikide ja oluliste piirkondadega ning digitaalne andmevahetus kõigi Eesti majanduspartneritega Euroopas. Täiendavalt aitame kaasa suurte taristuprojektide ja transporditeenuste arendusprojektide teostamisele vastavalt Eesti avaliku sektori huvidele.

- 2. Välisesindustes ettevõtjatele antava otsese toega** soodustame otseinvesteeringute ja välisinvesteeringute kasvu. Toetame ettevõtteid välisurgudele sisenemisel ja seal tegutsemisel ning soodustame välisinvesteeringute jõudmist Eestisse, ennekõike läbi visiitiide, kohtumiste ja ürituste korraldamise ning ettevõtjate nõustamise.

Teenuse fookuses on kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste ekspordi edendamine. Tegevuste tasandil on plaanis ettevõtjatele luua iga ekspordi sihtturu lõikes relevantset välispoliitilist informatsiooni ja sektoriaalseid eripärasid kirjeldav lihtsalt kasutatav infohalduse töövahend. Samuti koostame välisurgudele sisenevatele ettevõtetele turuanalüüsi koos sihtriigi poliitilise ja kultuurilise tausta kirjeldusega ning vahendame võimalikke välisinvestorite kontakte partnerasutustega. Edukus nendes tegevustes eeldab Eesti välisesinduste majandus- ja digidiplomaatide võrgustiku olulist laiendamist – eesmärgiks on, et Välisministeerium ja EAS on 2030. a kahasse esindatud 30-l potentsiaalikal sihtturul.

- 3. Aukonsulite poliitika** sihiks on piirkondades, kus Eestil puudub välisesindus, tagada Eesti kodanike tõhus teenindamine ja Eesti huvide esindamine. Piirkondades, kus Eestil on välisesindus ootame aukonsulitelt ennekõike abi välismajanduse valdkonna eesmärkide saavutamisel.

Sihtideni jõudmiseks edendame aukonsulite läbimõeldud kaasamist ja tagame tõhusad tööprotsessid aukonsulite valikul, ametisse nimetamisel, töötamisel ning tulemuste seires. Selleks tõhustame aukonsulite määramise protsessi süsteemsust ja aukonsulite kaasamist, ennekõike tegutseme selle nimel, et aukonsulid oleksid profiililt eesmärgid toetavate eeldustega, motiveeritud ning piisavalt juhendatud ja koolitatud.

- 4. Välismajanduse valdkonda konsulaarteenuste (e-residendi kaardid)** sihiks on tagada teenuste tõhusus, vastavus digiriigi kuvandile ning positiivne mõju majandusarengule.

Eesmärkide täitmiseks osaleme mh e-residendi poliitika kujundamises ja elluviimises ning tagame e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljastamise välismaal. Kvaliteedi ja tõhususe edendamiseks suurendame ja parendame oluliselt konsulite koolitust.

Planeerimisperioodi tegevused

Perioodi keskseks strateegiliseks sihiks on äridiplomaatia võime tugevdamine, et **Eesti ettevõtete ja riigi koostöö eksporditurgude vallutamisel oleks tõhus ning et läbi uute välisinvesteeringute Eestisse toomise**

saaks maksimaalselt realiseeritud rahvamajanduse tootlikkuse kasvupotentsiaal. Selleks viime koostöös partneritega (EAS, MKM, Kaubandus ja Tööstuskoda, ettevõtliidud) eksportivaid ettevõtjaid uutel turgudel toetavad teenused ja investoritele suunatud teenused kvaliteedilt uuele tasemele.

Välisministeeriumi haldusala äridiplomaatia võrgustiku laiendamise kava teostatakse kuluneutraalsuse kriteeriumist lähtudes. See tähendab, et esindustes ettevõtjatele antavate otsese toe mõjul realiseeruvatest uutest ekspordilepingutest ja Eestisse laekuvatest välisinvesteeringutest tekkiv täiendav maksulaekumine riigieelarvesse on vähemalt samas mahus kui äridiplomaatia võrgustiku laiendamiseks tehtavad kulutused – eeldatavalt on aga võrgustiku laiendamisest tekkivad otsesed ja kaudsed tulud oluliselt suuremad esialgselt investeeritud vahenditest. **Koostame välisurgudele sisenemiseks oodatava maksutulu vaates eelarvestatud selged ja mõõdetavad tegevuskavad ning sidustame need aukonsulite, väliseestlaste ja Eesti sõprade suurema kaasamisega välismajanduse ning teiste valdkondade eesmärkidesse.**

Ellu viiakse *pop-up* digisaatkondade kontseptsiooni rakendamine, eesmärgiga edendada Eesti digitoodete ja lahenduste ekspordi. 2021. a sihiks on läbi viia 6-8 vastavas formaadis mõtestatud missiooni. Formaat pakub toimekindalt alternatiivi Eesti digitoodete tutvustamisel ka olukorras, kui kehtima peaksid COVID19 seotud liikumis- ja reisipiirangud.

Eesmärkide saavutamiseks oleme lisaks 2019. a avatud saatkonnale Araabia Ühendemiraatides ja peakonsulaadile San Franciscos 2021. a avamas kahte uut esindust Lõuna-Koreas ja Singapuris. (edasi lükatud COVID19 situatsiooni tõttu). Uute esinduste mehitamiseks ja äridiplomaatia suuna tugevdamiseks liitub Välisministeeriumiga 2021. a 5-7 äri- ja investeeringute nõunikku. 2022-2023 on kavas majandussuunitlusega välisesindajate võrgustikku Äridiplomaatia tegevuskava elluviimise raames veelgi tugevdada. Peamajas töötav Aafrika suuna erivolitustega mitteresideeruv majanduse valdkonna eriesindaja alustab 2021. a lähetustega Aafrikasse.

Selleks, et **kaitsta Eesti ettevõtjate ning tarbijate huve EL kaubanduspoliitika kujundamisel ning rakendamisel** on oluline kaasata nii era- kui avalik sektor Euroopa Komisjoni poolt juunis 2020 algatatud ELi kaubanduspoliitika ülevaatamise protsessi. Samuti on Eesti majanduse ja ettevõtete huvidega arvestamise kindlustamiseks ning nende konkurentsivõimelisuse tagamiseks maailmaturul vaja aktiivselt osaleda EL rohelise kokkuleppe rakendamisega seotud uute algatuste (kokku ca 50 erinevat algatust, sh EL uus tööstusstrateegia, strateegia „Talust toidulauale“, süsiniku piirimeede jne) läbirääkimistel ning Eesti välismajanduse huvides maksimaalselt ära kasutada rohelist- ja digiüleminekut soodustavate meetmete rakendamisel loodav täiendav majanduskasvu potentsiaal. Lisaks tuleb tähelepanu pöörata ka EL kaubanduse kaitsemeetmete tööriistakastile, et EL käsutuses oleksid tõhusad meetmed olukordadeks, kus kolmandad riigid kehtestavad ebaseaduslikke protektsionistlikke meetmeid ning blokeerivad WTO vaidluste lahendamise protsessi.

2021-2024. a toimub uute esinduste töölerakendumine –sihtturu eripärade tundmaõppimine, kohalike koostööpartnerite võrgustiku loomine ning Eesti ja sihtturu ettevõtjate vahel ühenduslülilik saamine – mille tulemuseks on suurem variatiivsus Eesti ettevõtjatele ligipääsetavate ekspordi sihtturgude lõikes ning mitmekesisem baas laekuvatele välisinvesteeringutele. Eeldatavalt suurendab äridiplomaatia võrgustiku laiendamine ka Eesti majanduse stabiilsust kuna väheneb sõltuvus üksikutest eksporditurgudest ning kasvab Eesti maine ja globaalne mõjukus. Välisinvesteeringute riiki toomisel tähtsustame julgeoleku ja majandushuvide tasakaalu, panustades koostöös siseriiklike partneritega potentsiaalsete investorite taustakontrolli ja seire tugevdamisse.

2020. a valmis välismajanduse, arengukoostöö, julgeoleku ning konsulaartemaatika suunal Eesti huve ja sihte kokkuvõttev Aafrika strateegia, mille rakendamine hõlmab kogu programmi planeerimisperioodi (2021-2024). Strateegia määratleb asjaomaste analüüside põhisel Eesti jaoks väliskoostöös potentsiaalikamad Aafrika riigid ja tegevusvaldkonnad (arvestame julgeoleku, arengukoostöö, välismajanduse ning konsulaarvaldkonnaga seotud tahke). Prioriteetsete riikidega asub kahepoolseid suhteid edendama peamajas paiknev erivolitustega mitteresideeruv esindaja. Aafrika riikidega, kellega puudub koostööks vajalik poliitiline deklaratsioon (MoU) alustatakse selle ettevalmistamist. Aafrika strateegia elluviimise käivitamisele aitavad kaasa planeeritud kõrgetasemelised visiidid Aafrika riikidesse. 2021. a toimuvad võimalusel (so COVID19 seotud tingimuslikkus) välisministri või asekancleri tasemel visiit Etioopiasse, Vabariigi Presidendi visiit Lõuna-Aafrika Vabariiki ja Namiibiassa, välisministri visiit Sudaani, kõrgetasemeline visiit Malisse ning välisministri visiit Keeniasse.

Strateegiliste sihtide poole liikumist toetab oluliselt aukonsulite ja võõrsil elava eestlaskonna suurem kaasamine välismajandust toetavatesse tegevustesse, et parimal moel tagada Eesti huvide edendamine võõrsil. Kogu

planeerimisperioodi (2021-2024) jätkub 2019. a vastu võetud aukonsulite strateegia elluviimine, mis tähendab eesmärgipäraseid tegevusi välismajanduse suunal Eestisse täiendavate välisinvesteeringute meelitamisel, turismi ja ekspordi edendamisel ning uute äriprofiiliga aukonsulite leidmisel, koolitamisel ja välisesindustega seotud koostöövõrgustikku lülitamisel.

Põhja- ja Baltimaad on meie ettevõtete lähimad ja tähtsaimad välisturud, kus tuleb jätkata Eesti ettevõtete toetamist ja äridiplomaatia arendamist ning samuti tööd välisinvesteeringute kaasamisel ja turismi edendamisel. Eraldi eesmärk on kõrgharidusega seonduvate kvalifikatsioonide automaatse akadeemilise tunnustamise lepingu saavutamine Põhja-Balti regioonis 2030. aastaks. Digikoostöös on Eesti pikaajaline prioriteet leida koostöövõimalusi lähiriikides X-tee platvormi kasutuselevõtuks ning saavutada e-valitsemises ja andmevahetuses regionaalse koostööpiirkonna teke, mis lihtsustaks kodanike ja ettevõtjate igapäeva elu ning oleks eeskujuks Euroopas ja maailmas. Energeetika- ja transpordivallas on esmatähtis arendada regionaalseid ja kaugemaid ühendusi ning leida toetus meie regiooniga seotud suurprojektide elluviimise jätkumisele.

WTO reeglite põhise kaubanduse raames – st väljaspool EL vabakaubanduslepingute partnerriike – on ja jääb ka Eesti ettevõtete jaoks olukord dünaamiliseks mitme olulise kaubanduspartneri turul. **Kavatseme toetada 2019. a ametisse asunud Euroopa Komisjoni neid plaane, mis tagavad piisava paindlikkusega Eesti ja EL ettevõtjate huvide edendamise neil juhtudel kui olulistel turgudel kerkivad ootamatud probleemid.** Probleemid võivad Eesti ettevõtjaid tabada kas otse või globaliseerunud tarneahelate kaudu. **Eesti ettevõtjaid ja Eesti huve reeglitepõhisuse kaitsel olulisel määral puudutavaid otsuseid tehakse üha enam OECDs (mh maksupoliitika, G20 sekretariaat, koostöö olulisemate majandustega väljaspool organisatsiooni).** Tagame Eesti huvide kaitse koordineeritult teiste ministeeriumitega.

Eesti globaalne kohalolu välismajandust reguleerivas õigusruumi arengus on suuresti seotud ELi ja kolmandate riikide vaheliste kaubandus- ja investeeringute kaitselepingute sõlmimisega ning tööga WTO-s. Kaitseme ja esindame Eesti seisukohti ELi ja kolmandate riikide vahelistes läbirääkimistes. 2021. a vaates on eesmärgiks ELi ja Mercosuri leppe allkirjastamine, ELi ja Mehhiko leppe allkirjastamine, ELi ja Vietnami investeeringute kaitselepingu ratifitseerimine ning vabakaubanduslepingute läbirääkimiste lõpetamine Austraalia ja Uus-Meremaaga. Juba kehtivate vabakaubanduslepingute raames tuvastame võimalused Eesti ettevõtjate võimaluste paremaks esindamiseks ja probleemide kiiremaks lahendamiseks. Jätkame ka kahepoolsete investeeringute kaitse lepingute läbirääkimist ja sõlmimist välja töötatud uue mudellepingu alusel, esimeses järjekorras liigume edasi Eesti-Kuveidi vahelise lepinguga.

Tagame tarkade ja innovaatiliste lahendustega tehnilise toe ning töökorralduslikult kvalitatiivse hüppe. Soodustamaks senisest veelgi kliendipõhisemaid tööpraktikaid ja hindamaks äridiplomaatiliste tegevuste otses mõju täiendavale ekspordile ja uutele investeeringutele luuakse täiendava ressursi leidmisel Välisministeeriumi peamaja ja kõikide kahepoolsete esinduste poolt kasutusele võetav uus äridiplomaatia infohaldussüsteem, mis pakub võimalusi kliendihalduseks, proaktiivseid toetavaid tegevusi (baseerudes masinõppel ja/või tehisintellektil) soosivaks ettevõtjate huvide korrastatud talletamiseks, ürituste ja tegevuste infohalduseks ja tulemusaruandluseks. Äridiplomaatia infohaldussüsteemi I arendusetapp õnnestus juurutada 2020. a II poolaastaks. Väledale arendusprojekti juhtimiskorraldusele omaselt jätkub süsteemi arendamine kasutajate tagasiside ja ootusi realiseerivate etapiviisiliste arendussprintidena kogu 2021-2024 perioodi vältel. Arenduste planeerimisel lähtume sihist luua eeldused ametkondade üleseks äridiplomaatia suuna kliendiinfo ja tegevuste talletamiseks ning jagamiseks.

E-residentsuse programmi pikemajalisem eesmärk on suurendada Eesti ettevõtluskeskkonna rahvusvahelist atraktiivsust, mille tulemusena jõuavad Eestisse uued välisinvesteeringud ning suureneb kõrge lisandväärtusega töökohtade loomine. Lisaks eesmärgile võimalikult suures mahus e-residendi kaarte väljastada oleme saatkondade tasemel intensiivistamas tegevusi, mis toetavad, et uued ja olemasolevad e-residendid ka tegelikult kaardi pakutavaid võimalusi kasutama hakkaksid. Passiivsetest või mitteaktiivsetest e-residentidest ei ole abi, et saavutada e-residentsuse programmi pikemajalisi majanduslikke mõjueesmärke. **Kavatseme senisest enam korraldada saatkondade osalusel e-residentidele suunatud üritusi ning hoida ja üles ehitada kohapealseid e-residentide kontaktvõrgustikke.** Olemasolevate e-residentide aktiivsusele üleskutsumisele ja kaasamisele orienteeritud tegevused toetavad otseselt ka äridiplomaatia tulemusi saavutamist.

4.2.2 Programmi 4. tegevus: Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine

PROGRAMMITEGEVUSE EESMÄRK: Eesti kui reisisiht on ligipääsetav ja tuntud

PROGRAMMITEGEVUSE MÕÕDIKUD:

Mõõdik	Algase	Sihtase 2021	Sihtase 2022	Sihtase 2023	Sihtase 2024
Õöbimiste arv Eestit külastanud turistide seas kasvab ¹⁵ <i>Allikas: Statistikaamet</i>	4,38 mln turisti (2019)	4,17 mln	4,24 mln	4,31 mln	4,38 mln
Eesti positsioon riikide turismibrändi tugevust iseloomustavas <i>Bloom Consulting Country Brand Ranking – Tourism Edition</i> pingereas <i>Allikas: Bloom Consulting</i>	87 (2019)	pareneb	pareneb	pareneb	pareneb

Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamist saavutada aitavad teenused

Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamist toetame läbi kolme teenuse: **viisapoliitika teenus**, **viisateenus** ja **turismipoliitika teenus**.

- 1. Viisapoliitika ja viisateenuse sihtideks on turismi ja vaba liikumist toetava viisapoliitika kujundamine ning viisateenuste osutamine kliendile mugavalt ja riigile kulutõhusalt.**

Sihid eeldavad Eesti huvide edendamist ELis ning suhtluses *rahvusvaheliste* organisatsioonide ja teiste riikidega. Arendustegevustes tõhustame ennekõike asjaomaseid ettevõtteid kaasates viisade väljastamist.

- 2. Turismipoliitika sihiks on suurendada Eesti mainet reisisihtkohana.**

Eesmärgi saavutamine eeldab turismipoliitika kujundamisprotsessis osalemist ning koostöös teiste ametkondadega Eesti tutvustamist reisisihtkohana. Eesti reisisihtkohana tutvustamine toimub esinduste tasandil planeeritud tegevustena, sh messidel osalemine, Eestit tutvustavad üritused ja esindushoonete kujundamisel Eesti loo jutustamisele keskendumine.

Planeerimisperioodi tegevused

Perioodi keskseteks strateegilisteks sihtideks on **parendada kliendile osutatava viisateenuse mugavust ning muuta teenuse osutamine kulutõhusamaks**, mille tulemusena peaks viisateenuse omahind isegi suurenevate tööjõukulude taustal püsima vähemalt praegusel tasemel. Täiendavalt jätkame ja süstematiseerime **tegevusi, mille eesmärgiks on Eesti kui turismi sihtriigi kuvandi parendamine**.

Välisministeerium on organisatsioonisiselt detailselt **kaardistanud viisateenuse osutamisega seotud äriprotsessid**. Kogutud info põhjal on võimalik langetada põhjendatud juhtimisotsuseid organisatsioonisisestest tööprotsesside tõhustamiseks, sh koolituste planeerimine ning viisateenuse osutamise suunamisest välisele teenusepakkujale nendes esindustes, kus see on kliendimugavuse ja kuluefektiivsuse vaates otstarbekas. Laiendame välise teenuse osutaja kasutamist ka D-viisade menetluses. Viisateenuse osutamise tõhusust parendab ka koostöös PPA ja SMITga teostatav viisaregistri arendus.

4.3 MEEDE 3: Eestlaskond võõrsil**Peamised väljakutsed, mille lahendamisele meede on suunatud**

Hargselt paiknev ja suur väliseesti kogukond ning eestlaste reise arvu suurenemine ja reisi sihtkohtade mitmekesisustumine on **konsulaartenuste paindlikkuse ja tõhususe saavutamisel** peamisteks väljakutseteks. Uute nõudmistega kohanemiseks on konsulaartenuste pakkumisel vaja senisest enam rakendada innovaatilisi lahendusi.

Vaja on leida lahendusi ja võimalusi, et **suurendada kodueesti ja väliseesti kogukondade sidet**. Selleks tuleb ennekõike suurendada väliskogukonna võimalusi ja motivatsiooni panustada kodueesti ühiskonna arengusse ning luua eeldused soovitud ja sujuvaks tagasipöördumiseks.

¹⁵ Mõõdiku sihttasemed on seatud samal põhimõttel, mida on kirjeldatud programmi allmärkuses nr 12 turismiteenuste ekspordi sihttasemete määramisel.

4.3.1 Programmi 5. tegevus: Eestlaskonna toetamine ja kaasamine võõrsil

PROGRAMMITEGEVUSE EESMÄRK Teenused on klientidele senisest lihtsamini kättesaadavad. Eesti inimesed on teadlikumad reisijad. Eesti side võõrsil elava eestlaskonnaga on tugev ja rahvusaaslaste panus ühiskonna arengusse kasvab ning tagasipöördumine on soovitud ja sujuv.

PROGRAMMITEGEVUSE MÕÕDIKUD

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2021	Sihttase 2022	Sihttase 2023	Sihttase 2024
Valdkonnajahi iga-aastane hinnang väliseesti kogukonna aktiivsele kaasamisele <i>Allikas: Välisministeerium</i>	mõõdikut rakendatakse 2020. a	tagatud	tagatud	tagatud	tagatud
Rahulolu konsulaarteenustega <i>Allikas: Välisministeerium</i>	rahulolu konsulaarteenustega hinnatakse 2020.a	täpsustub	täpsustub	täpsustub	täpsustub
Avaliku arvamuse uuring teadlikkuse kohta reisimisel (AK) <i>Allikas: Välisministeerium</i>	täpsustub	täpsustub	täpsustub	täpsustub	täpsustub
Eestis sündinud isikute tagasipöördumine (AK) <i>Allikas: Statistikaamet</i>	3,2% (2019)	>= 3,2%	>= 3,2%	>= 3,2%	>= 3,2%
Viisavabade riikide ja piirkondade arv (AK) <i>Allikas: Henley and Partners</i>	179 (2019)	>= 179	>= 179	>= 179	>= 179
Väliseestlaste valimisaktiivsus Riigikogu valimistel (AK) <i>Allikas: Siseministeerium, Välisministeerium ja Riigikantselei</i>	8,3% (2019)	-	-	>= 8,3%	-

Märkus: tähisega AK on välja toodud arengukava mõõdikud.

Arengukavas sõnastatud eestlaskonna toetamise ja kaasamisega seotud eesmärgid ja huvisid saavutada aitavad teenused

Eestlaskonda toetamiseks ja kaasamiseks on ellu kutsutud neli teenust: **konsulaarpoliitika kujundamine, konsulaarteenused eestlaskonnale, reisiinfo ja riskikommunikatsioon ning diasporaapoliitika.**

- 1. Konsulaarpoliitika ja eestlastele osutatavate konsulaarteenuste sihiks on pakkuda klientidele lihtsalt kättesaadavaid konsulaarteenuseid kulutõhusalt. See eeldab konsulaarpoliitika kujundamist ja elluviimist ning koostööd teiste asutustega (ennekõike Siseministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet).**

Eesmärgiks on toetada võõrsil elava eestlaskonna teadlikkuse kasvu e-teenustest ning ennekõike lihtsustame võõrsil elavatele eestlastele isikut tõendavate dokumentide väljastamist. Dokumentidega seotud toimingute lihtsustamiseks loome koostöös partneritega eeldused, et dokumente saaks kodust lahkumata taotleda ning võimalused mugavaks riigilõivude tasumiseks, biomeetria hõivamiseks ja dokumentide väljastamiseks postiteenuste vahendusel.

- 2. Reisiinfo ja riskikommunikatsiooni teenusega suurendame ennetavalt Eesti inimeste teadlikkust reisimisega seotud ohtudest ning pakume uudseid lahendusi kasutades operatiivset ja lihtsalt kättesaadavat ohuteavitust.**

Eesmärkide täitmiseks on loodud Reisi Targalt veebikeskkond, keskendutakse ennetustegevustele ja riskikommunikatsioonile ning reisiinfot kogutakse riigiti. Teavitustegevustes haaratakse ka avalikku informuumi, sh meedia ja huvigrupid. Soodustame lühiajalise välisriigis viibimise registreerimist, eesmärgiga tagada välisriigis turistina viibivatele Eesti kodanikele kiire ning toimiv konsulaarkaitse- ja abi. Kriisiolukorras informeerib Välisministeerium reisi registreerinud turiste SMSi või telefoni teel ning osutab vajadusel konsulaarabi. Edasiste tegevuste vaates töötame ennekõike selle nimel, et kõikidele IKT-lahendusi

kasutatavatele reisijatele oleks võimalik kiirelt ja tõhusalt saada asukohapõhiseid kriisiteavitusi, teeme ettevalmistusi, et lülitada reisimise kriisiennetuse teema gümnaasiumi õppekavva, osaleme kolmandaid riike puudutavate ELi ühiste konsulaarkriisiplaanide väljatöötamisel, kaasame võimalusel senisest enam aukonsuleid ning aitame kaasa, et Euroopa välisteenistus hakkaks oma delegatsioonide abiga liikmesriikidele reisiinfo koostamiseks igapäevast teavet andma.

3. **Diasporaapoliitika** teenuse eesmärgiks on tagada tugev side võõrsil elava eestlaskonnaga ning välismaal elavate rahvuskaaslaste panus ühiskonna arengusse. Teenuse sihiks on ka tagasipöördumise soovi suurendamine ja tagasipöördumise protsessi sujuva toimimise tagamine.

Arengukavas sõnastatud sihtide saavutamiseks kujundame ja viime ellu kaasavat diasporaapoliitikat koostöös teiste ametkondadega, et võõrsil asuvat eestlaskonda enam kaasata. Tegevuste tasandil panustame välisesinduste ja aukonsulite võrgustumisse asukohariigi eesti kogukonnaga, eesmärgiga muuta välisesindus esmaseks kontaktpunktiks. Jätakuvalt toetame eesti identiteedi tugevdamist ja säilitamist.

2021 – 2024 perioodil keskendume **konsulaarteenuste kliendile senisest mugavamal ning riigile tõhusamal moel osutamisele, edendame reisiinfo ja operatiivse riskikommunikatsiooni edastamist ning panustame väliseesti kogukonna tugevamasse sidemesse Eestiga ja kodanikudiplomaatia edendamisse**. Kodanikudiplomaatia, väliseesti kogukonna kaasamise ja konsulaarteenuste kliendisõbralikuks arendamise koordineerimiseks on **koostamisel Üleilmse eestluse ühisprogrammi (VÄM; KUM; SIM; HTM), millega seotud tegevustele on esitatud ka riigieelarveliste vahendite lisataotlus**.

Konsulaarteenuste kliendisõbralikkuse edendamise **koheselt realiseeritav arengupotentsiaal peitub senisest suuremas e-keskkonna kasutamises, ennekõike passide ja ID-kaartide taotlemisel**. Töötame koostöös siseriiklike partneritega (SiM ja PPA) selles suunas, et võimalusel e-keskkonna kasutamise aktiivsuse suurendamiseks edaspidi koos ID kaardi väljastamisega kliendile kaasa anda digiluger ja korraldada võimalusel vastavasisulisi infopäevi ning teavitustegevusi. Seotult, töös on e-saatkonna kontseptsiooni väljatöötamine ja algatuse elluviimisega alustamine, et koondada kõik Välisministeeriumi e-kanalite vahendusel osutatavad teenused ühtsele veebipõhisele platvormile. Täiendava ressursi leidmisel on koheselt konsulaarteenuste kliendile kättesaadavamaks muutmiseks võimalik läbi viia täiendavaid konsulaarmissioone Lõuna-Ameerikasse, USA-sse ja Austraaliasse.

Pikemas perspektiivis muudame konsulaarteenuste kliendile osutamise mugavamaks läbi uuenduslike tööprotsesside juurutamise biomeetria hõivamisel ning dokumentide kättetoimetamisel. Biomeetria hõivamise mobiilsuse ja paindlikkuse suurendamiseks plaanime täiendavate seadmete ja toetavate IT-süsteemide rakendamist. Kasutades senisest enam dokumentide kättetoimetamist posti- ja kullerteenuste vahendusel kaob kliendile ajakulukas vajadus dokumentidele ise saatkonda järele tulla.

Kogukonna kaasatuse ja rahvadiplomaatia edendamiseks plaanime ametkondade ülese panusena suurendada motiveeritud rahvuskaaslaste ja Eesti sõprade senisest süsteemsemat ja regulaarsemat kaasamist. See eeldab rahvadiplomaatia saadikute võrgustiku loomist ning rahvadiplomaatia saadikute tunnustamist ja kaasamist läbi esindustes toimivate regulaarsete ürituste ja Eestis toimivate väliseesti kogukonna kokkutulekute. Kogukonna kaasamine esindustes eeldab välisesinduste võrgustiku laiendamist ja seni avatud saatkondade käsutuses oleva kinnisvara kaasajastamist (üritusteks sobivad ruumid).

Seni on Eesti huvides täielikult rakendamata potentsiaal, mis lähtub väliseesti kogukonnast. Maailma eri piirkondades on palju edukaid ja motiveeritud eestlasi, kes saaksid sisukalt toetada Eesti arengut. **Üleilmse eestluse ühisprogrammis on kavandatud rahvadiplomaatia edendajate võrgustiku arendamine ja toetamine, mis hõlmab tegevustelt nii ettevõtlust, kultuuri kui ka rahvuslikke suhteid**.

5. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi moodustavad kolm omavahel tihedalt seotud meetet, mille eest vastutavad välisministeeriumi viis asekanter: poliitikaküsimuste asekanter (meede 1); Euroopa küsimuste asekanter (meede 1); välismajanduspoliitika ja arengukoostöö asekanter (meede 2); juriidiliste ja konsulaarküsimuste asekanter (meede 3) ning haldusküsimuste asekanter (meetmete vaheline koordineatsioon ja tugiteenused).

Programmi elluviimise eest vastutab välisministeerium koos välisesindustega ning kõigi meetme elluviimisesse panustavad teised ametkonnad.

Programm „Välispoliitika“ on seotud järgmiste tulemusvaldkondade ja vastavate programmidega:

- Riigikaitse tulemusvaldkonna programm „Riigikaitse“
- Ettevõtluse tulemusvaldkonna programm „Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond“
- Transpordi tulemusvaldkonna Transpordi programm
- Infoühiskonna tulemusvaldkonna E-riigi ja sideturu arendamise programm ja Küberturvalisuse programm
- Siseturvalisuse tulemusvaldkonna Siseturvalisuse ja Tõhusa päästevõimekuse tagamise programmid
- Energeetika tulemusvaldkonna Energeetika programm
- Teaduse tulemusvaldkonna Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni programm
- Hariduse tulemusvaldkonna Digipöörde, Tööturu ja õppe tihedama seostamise, Üldharidus-, Kutseharidus-, Kõrgharidus-, Täiskasvanuhariduse, Noortevaldkonna programmid
- Keskkonna tulemusvaldkonna Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm
- Riigivalitsemise tulemusvaldkonna Riigi rahanduse, Halduspoliitika, Regionaalpoliitika ja Finantspoliitika programmid
- Regionaalarengu ja maaelu tulemusvaldkonna Põllumajanduse ja maaelu programm
- Tööturu tulemusvaldkonna Tööturuprogramm
- Õiguskorra tulemusvaldkonna Usaldusväärse ja tulemusliku ühiskonna programm
- Kultuuri tulemusvaldkonna Kultuuriprogramm
- Spordi tulemusvaldkonna Spordiprogramm.

Programmi seire toimub vähemalt kord aastas, mil tehakse andmete jooksev üle vaatamine ning täiendamine. Programmi täitmise kohta antakse aru igal aastal (so tulemusaruanne) valdkonna tulemusaruande koosseisus.

Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on ulatuslikult konsulteerinud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka era- ja mittetulundussektorist.